

5. Мокляк В. М. Студентське самоврядування в історії розвитку вищої школи України (XIX – початок XX століття) : автореф. дис.... канд. пед. наук : 13.00.01 / Володимир Миколайович Мокляк. – Полтава, 2011. – 20 с.

6. Пономаренко Т. О. Теоретичні засади культуровідповідного управління дошкільною освітою : монографія / Т. О. Пономаренко. – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2008. – 272 с.

7. Про вищу освіту: Закон України від 17.01.2002 № 2984-III // Вища освіта в Україні. Нормативно-правове регулювання. Нормативний збірник / за заг. редакцією Степка М. Ф., Горбунової Л. М. – К. : ФОРУМ, 2007. – У трьох томах. – Т. 1. – С. 81–94.

8. Тлумачний словник української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. – С. 1126. – 1440 с.

9. Типове положення про студентське самоврядування: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 03 квітня 2001 р. / Збірник нормативно-правових актів у сфері захисту прав дітей. – К. – 2001. – С. 46–48.

10. Ушаков К. М. По пути осознания совместных целей. Некоторые элементы технологии управления / К. М. Ушаков // Директор школы. – 1993. – № 2. – С. 31–35.

11. Ушаков К. М. Управленческие концепции: взгляд на организацию / К. М. Ушаков // Директор школы. – 1994. – № 3. – С. 24–29.

В. О. Семанчина

ФОРМИРОВАНИЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ РУКОВОДИТЕЛЯ ШКОЛЫ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ПРОБЛЕМЫ В ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ТЕОРИИ

В статье рассмотрена проблема управленческой культуры будущих руководителей общеобразовательных учебных заведений. Раскрыты педагогические условия формирования управленческой культуры будущих руководителей и состояние изучения проблемы в современной педагогической теории.

Ключевые слова: управленческая культура, руководитель, стиль руководства, лидер, студенческое самоуправление.

V. Semanchyna

SCHOOL HEAD ADMINISTRATIVE CULTURE FORMING: CURRENT PROBLEM STATE IN EDUCATIONAL THEORY

The article deals with the problem of administrative culture of educational institutions intending leaders. Pedagogical conditions of intending heads administrative culture forming and the state of the studied problem in the modern educational theory are investigated.

Key words: management culture, leader, leadership style, head, management style, leader, students' self-government.

УДК 378.1

Ю. О. Федченко

ОСОБЛИВОСТІ ЗАГАЛЬНОГО І ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ МАГІСТРАНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті розглянуто проблему особистісного та професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю, з урахуванням особливостей переходу до динамічної ступеневої підготовки фахівців, запровадження сучасних підходів до інтеграції вищої освіти і науки у процесі підготовки магістрів.

Ключові слова: саморозвиток, загальний саморозвиток, професійний саморозвиток, готовність до професійного саморозвитку, самомотивація, особистісно-орієнтоване навчання.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Одним із пріоритетних завдань професійної підготовки майбутніх педагогічних кадрів є стабільна зорієнтованість навчального процесу на системне неперервне якісне формування особистості вчителя, її інтелектуального та духовного потенціалу. Тому питання організації умов і впровадження програм і методик, які сприяють особистісному і професійному саморозвитку майбутнього педагога, є цікавими для науковців і затребуваними сучасним суспільством. Концептуальні положення щодо змісту, форм і організації педагогічної освіти ґрунтуються на засадах Конституції України, законів України «Про освіту»

(2002 р.), «Про загальну середню освіту» (1999 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті» (2001 р.), а також на вимогах документів ЮНЕСКО, Міжнародної організації співробітництва й розвитку освіти, Міжнародної організації педагогів (Рекомендація про статус учителів 1966 р.), Доповіді міжнародної Комісії з освіти ЮНЕСКО для XXI століття (1998 р.), Стандартів компетентностей для вчителів (2008 р.), в яких наголошується на необхідності фундаменталізації професійної підготовки педагога, її неперервності, гуманістичної спрямованості, демократизації, всебічності та варіативності.

Актуальність дослідження проблеми визначається сукупністю чинників. По-перше, педагогічна освіта магістрів є необхідною умовою зростання професіоналізму фахівців, по-друге – необхідністю підвищення рівня професіоналізму педагогічних кадрів загалом. Здійснене нами вивчення стану педагогічної освіти дало змогу виявити суперечності: між вимогами сучасного інформаційно-технологічного суспільства й дещо застарілим змістом, формами і методами педагогічної підготовки в нових умовах сьогодення; між загальною суспільною потребою у висококваліфікованих фахівцях – викладачах закладів вищої освіти та наявним традиційним підходом до здійснення їх підготовки; між рівнем розвитку світової педагогічної науки, культури, соціальної сфери і наявною професійною кваліфікацією педагогів; між постійно зростаючим обсягом науково-практичної інформації у педагогічній сфері і можливостями її засвоєння й використання; між масовістю підготовки майбутніх педагогів і особистісно-орієнтованим навчанням, яке зумовлене індивідуально-творчим характером їх професійної діяльності; між рівнем повної педагогічної освіти і новими стабільно зростаючими вимогами до педагогічної діяльності у сучасному суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Наявна джерельна база з проблеми представлена різноманітними підходами, серед яких ряд напрямів наукового пошуку щодо розв'язання названої проблеми, а саме: впорядкування системи педагогічних знань, створення понятійно-термінологічного апарату сучасної педагогічної науки (В. Гмурман, С. Гончаренко, О. Дубинчук, І. Зязюн, Н. Кузьміна, Ф. Корольов, В. Краєвський, І. Підласий, П. Холмогорцев, М. Ярмаченко та ін.); розвиток педагогічної термінології у професійній підготовці вчителя, виділення базових знань курсу педагогіки для студентів вищих навчальних закладів (В. Безрукова, Б. Вульф, Б. Лихачов, В. Лозова, В. Луговий, Н. Ничкало, В. Сагарда, А. Сбруєва, В. Семиченко, С. Сисоєва, В. Сластьонін, Г. Троцько та ін.).

Значний внесок у виявлення, характеристику та систематизацію особливостей особистісного та професійного саморозвитку магістрів зробили С. Вітвіцька, М. Євтух, І. Зязюн, Л. Кондрашова, Ю. Шаронін та інші.

Формулювання цілей статті. Мета цієї статті, яка є частиною нашого дослідження, полягає в окресленні теоретичних засад педагогічної підготовки магістрів, формування їх готовності до загального і професійного саморозвитку. Відповідно до мети основним завданням статті визначення сутності особливостей особистісного та професійного саморозвитку магістрів педагогічного профілю в умовах навчання у ВНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вища педагогічна освіта виконує особливу, ключову функцію у формуванні сучасної людини, її інтелектуального та духовного потенціалу. Одним із центральних питань педагогіки завжди було й залишається питання особистісного і професійного саморозвитку особистості. Людина творить своє життя, керуючись певними світоглядними принципами. Світогляд моделює світ і особистість у їх зв'язку і взаємодії, відтворюючи їх як у реальному, так і в майбутньому розвитку. Саме у світогляді міститься ідея саморозвитку особистості. Процес саморозвитку не має меж, як немає меж досконалості людини. Саморозвиток педагога – це показник суб'єктності вчителя на всіх етапах його неперервної педагогічної освіти (Б. Ананьєв, Л. Анциферова, М. Боритко, О. Газман, З. Жуковська, М. Сергєєв, Б. Фішман та ін.). Саморозвиток учителя у професійній діяльності є «сутнісним соціокультурним проявом процесів самоорганізації особистості, невід'ємною людською цінністю і потребою, спрямованою до ідеалу, і результатом власного свідомого цілепокладання» [1, с. 13].

Процес формування професійно-педагогічних якостей являє собою систему поєднаних навчально-виховних заходів, спрямованих на забезпечення активної свідомої позиції студента щодо особистісного і професійного саморозвитку та самореалізації.

Вченим вдалося виділити низку істотних характеристик саморозвитку педагога:

- внутрішній процес самозміни особистості під впливом внутрішніх суперечностей;

- внутрішній процес самозміни системи під впливом власних суперечностей, вищий рівень саморуху, при цьому система, що саморозвивається, повинна бути відкритою, оскільки внутрішні ресурси не зможуть забезпечити тривале існування системи;
- спосіб реагування людини на вплив соціального середовища;
- вияв активності, яка визначається здатністю здійснювати особистісні вибори на основі пізнання себе; свідомо якісна зміна самого себе і власної діяльності;
- це не що інше як сублимація креативної діяльності особистості, що реалізується безпосередньо у педагогічній діяльності, що своєю чергою спрямована на особистісний, інтелектуальний і діяльний розвиток учня, одночасно функціонуючи як основа самовдосконалення педагога й учня в їх взаємодії [2, с. 85];
- цілеспрямований процес, в якому зміни відбуваються не тільки у мотиваційній, емоційній, вольовій та інтелектуальній та інших сферах, але й у процесах «самості»;
- особливий вид діяльності, цілеспрямований на підвищення ефективності процесів «самості», які необхідні для успішного виконання діяльності (В. Андреев, О. Леонтьев, В. Маралов, Л. Рувинський).

Незаперечним є той факт, що фундаментальною внутрішньою умовою формування професійної готовності є мотивація до саморозвитку і професійного саморозвитку, що вказує на ставлення суб'єкта до професійної діяльності як суспільно значущої, спонукає і підтримує стабільну спрямованість діяльності, визначає і пояснює поведінку суб'єкта у професійно-особистісному визначенні. Майбутній педагог, навчаючись у магістратурі, оволодіває поглибленими знаннями з педагогіки і психології вищої школи, методики викладання психолого-педагогічних і фахових дисциплін, уміннями інноваційного характеру, навичками науково-дослідної, науково-педагогічної діяльності. Основними формами навчальної роботи у магістратурі є: оглядові, проблемні лекції; індивідуальні навчальні заняття; науково-навчальні семінари з окремих тем, розділів навчальних дисциплін і досліджень, що проводяться магістрами; самостійна робота, у тому числі проведення досліджень за затвердженою темою і підготовка атестаційної роботи. Формами звітності магістрів про виконання навчального плану є: складання екзаменів і заліків; доповіді на науково-навчальних семінарах; підготовка і захист рефератів і звітів про виконані наукові дослідження. Обов'язкове аудиторне навантаження студентів-магістрантів у середньому за весь період навчання не повинно перевищувати 18 годин на тиждень. При плануванні магістерської підготовки акцентується увага на індивідуальних навчальних заняттях і самостійній роботі студентів. На індивідуальні заняття і самостійну роботу студентів відведено до 50 % навчального часу загальних спеціальних дисциплін, до 2/3 – для дисциплін магістерської підготовки зі спеціальності. Для дисциплін індивідуального вибору за темою досліджень планують самостійне вивчення під керівництвом наукового керівника. Як бачимо, навчання у магістратурі відбувається майже індивідуально. Це вимагає від магістранта вміння і бажання працювати самостійно, постійно вдосконалювати свої знання, уміння і навички, набувати власного професійного досвіду і прагнути професійного саморозвитку. При цьому особливого значення набуває здатність і готовність магістранта педагогічного профілю реалізовувати одержані знання, уміння і навички у професійній діяльності, творчо розв'язувати життєві і професійні проблеми, а також наявність у нього внутрішньої мотивації до професійного саморозвитку з метою якісного здійснення професійної діяльності, ціннісного ставлення до своєї професії [3]. Прагнення до ефективного виконання самим магістрантом функцій навчальної діяльності, загального і професійного саморозвитку, що охоплює в себе організаційну, навчальну, виховну, розвивальну, мотиваційну функції (рис. 1), є гарантом отримання випускником високого рівня професійної освіти.

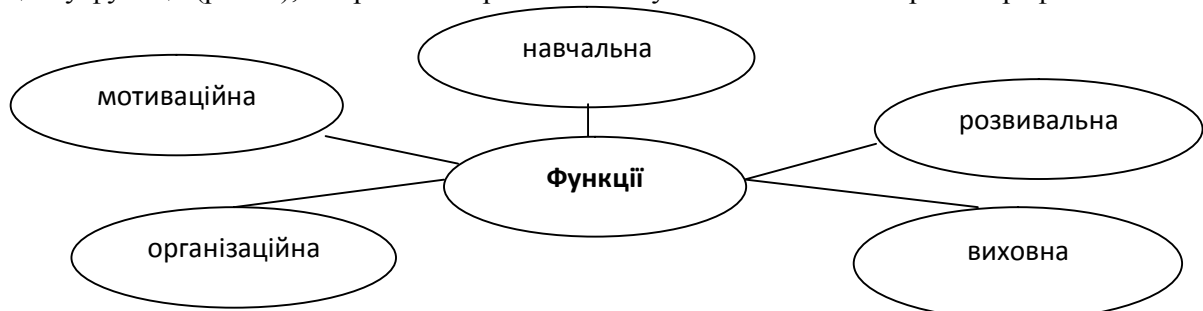

Рис. 1. Функції навчальної діяльності і професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю у вищих навчальних закладах

Визначальна роль у професійному становленні належить самому майбутньому педагогу. Майбутні вчителі повинні вміти переносити набуті теоретичні знання у свою практичну діяльність. Знання інтегруються навколо практичної проблеми і переводяться на мову практичних дій. Підґрунтям, що регулює процеси прийняття практичних рішень вчителем, є база знань педагога.

Основи оволодіння майбутніми вчителями системою професійних знань закладаються у процесі навчання його у педагогічному навчальному закладі. Результатом навчання має стати формування у магістрантів педагогічних поглядів, усвідомлення ними сутності законів виховання та навчання, наукових основ організації педагогічної діяльності. Особливого значення для підвищення наукового рівня педагогічної підготовки майбутнього вчителя набуває розвиток та поглиблення теорії педагогічних знань. Високий рівень володіння педагогічною теорією:

- сприяє усвідомленню перспективних тенденцій та завдань сучасної школи і педагогічної науки загалом;
- допомагає орієнтуватися у нових концепціях, теоріях, ідеях, технологіях;
- озброює педагога системою науково-педагогічних та дослідницьких методів аналітико-синтетичної діяльності;
- забезпечує ефективність проектування цілей, завдань, форм та методів навчально-виховного процесу та педагогічної діяльності вчителя;
- дозволяє моделювати педагогічні ситуації та аналізувати шляхи їх розв'язання.

Також слід відзначити, що особливе значення у формуванні особистісного і професійного саморозвитку майбутнього педагога надається вивченню і обліку факторів, які впливають на цей процес. Під фактором розуміється умова, рушійна сила будь-якого процесу, явища; чинник, розуміється все те, що, так чи інакше, впливає на той чи той процес [4]. Наукові праці С. Вітвіцької, Н. Касаткіної, О. Леонтьєва, Р. Парфір'євої, О. Кокшенової, в яких досліджуються фактори, що впливають на самовизначення і розвиток особистості студента, дають можливість краще зрозуміти і простежити їх зв'язок із факторами, які впливають на формування готовності магістрантів до професійного саморозвитку і майбутньої професійної діяльності, адже вони є взаємозв'язаними і взаємозумовленими. На підставі аналізу наведених праць констатуємо різноманітний підхід авторів до групування факторів, що впливають на процес формування готовності магістрантів педагогічного профілю до професійного саморозвитку і майбутньої професійної діяльності (рис. 2).

Рис. 2. Фактори, що впливають на формування готовності до професійного саморозвитку і майбутньої професійної діяльності

Провідна роль і велике значення у процесі особистісного і професійного саморозвитку магістрів належить освітньому простору, в якому під час навчання у магістратурі перебувають майбутні педагоги. Сучасний вищий навчальний заклад – складна соціально-педагогічна система. Відтак, завдання викладача вищої школи – це створення умов для формування сприятливого середовища, де відбувається розвиток творчої особистості студента, який має здійснювати процес навчання самостійно [5]. Багатоваріантність педагогічної освіти магістрів, свобода вибору змісту, форм є важливою підставою її гуманізації. За цих обставин особливого значення набуває створення якісно нової системи організації фахової і професійної підготовки магістрантів, яка має забезпечити

майбутніх фахівців уміннями інтегрувати спеціальні, психолого-педагогічні, методичні й дидактичні знання у різноманітних ситуаціях професійної діяльності та застосовувати наявний досвід для професійного і загального саморозвитку.

Вивчення й осмислення історичного досвіду розвитку педагогічної освіти й результати аналізу сучасної психолого-педагогічної літератури свідчать про наявність позитивних зрушень у підготовці майбутніх учителів і викладачів вищих навчальних закладів [6]. Рушійними силами професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю є:

- самомотивація до особистісного і загального самовдосконалення;
- здатність гнучко адаптуватися у мінливих життєвих, виробничих і ринкових ситуаціях;
- самостійне критичне і професійне мислення;
- уміння бачити й формувати проблему, знаходити шляхи раціонального її розв'язання;
- здатність усвідомлювати, де і яким чином здобуті знання можуть бути використані у навколишній дійсності та професійній діяльності;
- здатність генерувати нові ідеї, творчо мислити;
- уміння бути комунікабельним, контактним у різних соціальних групах, уміти працювати в колективі, запобігати та вміти виходити із конфліктних ситуацій.

Висновки. У ході проведеного дослідження з'ясовано, що досягнення мети педагогічної підготовки магістрів як майбутніх висококваліфікованих викладачів вищої школи забезпечується вирішенням комплексу завдань загального і професійного саморозвитку: 1) організація і забезпечення ефективного функціонування навчально-виховної системи магістрів в едукативному процесі вищого навчального закладу; 2) підвищення рівня педагогічної компетентності магістрів шляхом самонавчання та самоконтролю рівня знань; 3) організація системи диференційованої педагогічної підготовки магістрів педагогічного профілю; 4) допомога магістрам у самовихованні, самоосвіті і підвищенні особистої професійно-педагогічної підготовленості, а також у повсякденному вирішенні педагогічних завдань.

Особливостями особистісного і професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю у вищих навчальних закладах є стан готовності до навчальної діяльності і сукупність чинників впливу, які забезпечують здійснення цих процесів через призму трансформованої педагогічної мотивації, розвиток творчих здібностей засобами виконання педагогічних завдань творчого рівня, формування відповідного освітнього простору і відповідної спонукальної сфери за допомогою визначення актуальних потреб в опануванні педагогічних явищ, постановку мети оволодіння педагогічними дисциплінами, самостійне оцінювання готовності до аудиторних занять та досягнутого прогресу, забезпечення максимальної кількості відповідної практичної діяльності.

Література

1. Фишман Б. Е. Педагогическая поддержка профессионального развития и саморазвития педагога / Б. Е. Фишман // Педагогическое образование и наука. – 2006. – № 2. – С. 13.
2. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. – М. : Речь, 1996. – 308 с.
3. Козак Л. В. (2012) Асистентська практика у формуванні здатності майбутнього викладача дошкільної педагогіки і психології до інноваційної професійної діяльності / Л. В. Козак // Педагогічний процес: теорія та практика (5). С. 96–107. ISSN 2078–1687.
4. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел], 250 тисяч слів. – Київ–Ірпінь. – 2005. – 1728 с.
5. Воронкін О. С. Основи використання інформаційно-комп'ютерних технологій в сучасній вищій школі: навч. посіб. / О. С. Воронкін / – Луганськ : Вид-во ЛДІКМ, 2011. – 156 с.
6. Вітвіцька С. С. Теоретичні засади підготовки магістрів в умовах ступеневої педагогічної освіти / С. С. Вітвіцька // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка (19). – 2004. – С. 69–71.

Ю. А. Федченко

ОСОБЕННОСТИ ОБЩЕГО И ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО САМОРАЗВИТИЯ МАГИСТРАНТОВ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

В статье предпринята попытка системного анализа особенностей общего и профессионального саморазвития магистрантов педагогического профиля в процессе обучения в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: саморазвитие, общее саморазвитие, профессиональное саморазвитие, готовность к профессиональному саморазвитию, самомотивация, личностно-ориентированное обучение.

GENERAL AND PROFESSIONAL SELF-DEVELOPMENT FEATURES OF PEDAGOGICAL PROFILE UNDEGRADUATES IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The article makes attempts to analyze the features of general and professional master students self-development while studying in pedagogical higher institution.

Key words: self-development, general self-development, professional self-development, readiness for professional self-development, self-motivation, personality-oriented education.

УДК 378.126: 316.7

Л. Ю. Султанова

ОСВІТА ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН

У статті акцентується увага на феноменальності культури. Освіта розглядається як один з феноменів культури. Окреслюються три напрями аналізу взаємодії культури та освіти, які спостерігаються у наукових дослідженнях. Визначається взаємозалежність культури і освіти. Аналізується сучасне розуміння освіти. Обґрунтовується бачення людини як посередника між культурою і освітою та вживання поняття «людина культури».

Ключові слова: культурний феномен, освіта, культура, «людина культури».

Постановка проблеми, її зв'язок з важливими завданнями. Аналізуючи культуру у феноменологічному аспекті, нами було зроблено висновок, що культура за своєю суттю є феноменальною або, іншими словами, пов'язана з конституюванням феноменів свідомості та феноменів життєвого світу, невід'ємно пов'язаних з існуванням людської істоти. До таких феноменів культури належать і освіта, яка посідає певне місце в системі культури, причому її роль залежить від цінностей та ідеалів конкретної культури.

У сучасному суспільстві освіта стала однією із найширших сфер людської діяльності. Соціальна роль освіти помітно підвищилася: від її спрямованості й ефективності сьогодні багато в чому залежать перспективи розвитку людства. В останнє десятиліття світ змінює своє ставлення до всіх видів освіти. У структурі освіти саме вища освіта як механізм відтворення освіти в цілому, науки та культури перебуває на основній позиції. Тому вища освіта повинна випереджати у своїй якості вимоги, що формуються на інших ступенях неперервної освіти.

Освіта, особливо вища, розглядається як провідний фактор соціального та економічного прогресу. Причина такої уваги полягає в розумінні того, що найважливішою цінністю і основним капіталом сучасного суспільства є людина, здатна до пошуку і освоєння нових знань, прийняття нестандартних рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми, виокремлення невирішених її частин. Досліджуючи дану проблему, ми проаналізували праці сучасних дослідників освіти як феномену культури – Є. В. Бондаревської, І. Е. Відт, Е. Н. Гусинського, А. В. Рогової та О. І. Субетто та ін., а також праці зарубіжних авторів Анрі-Ірене Марру (дослідник античності), Маргарет Мід (антрополог).

Мета статті полягає в обґрунтуванні того, що освіта як процес передбачає певний рух особистості в полі культури суспільства.

Виклад основного матеріалу. У процесі освіти людина освоює духовні цінності. Культура є передумовою і результатом освіти людини. Оволодіння культурою дає можливість людині не тільки адаптуватися до умов постійно змінюваного соціуму, а й стати здатною до активної діяльності, що дозволяє виходити за межі заданого, розвивати власну суб'єктність і примножувати потенціал світової цивілізації. Освіта є необхідним і важливим фактором розвитку як економіки, політики, культури, так і всього суспільства.

Поняття «освіта» має три основних значення. Освіту розуміють перш за все як надбання особистості (цінність), яке вона може певним чином набути і надалі мати у своєму розпорядженні. Ціннісну характеристику освіти можна представити у вигляді трьох взаємопов'язаних між собою складових: освіта як цінність державна, як цінність суспільна, як цінність особистісна. Ми розрізняємо освіту як цінність державну і суспільну, оскільки держава і суспільство – поняття не ідентичні. У різні історичні періоди і на різних територіях взаємовідношення між державою і